

PAŃSTWOWA KOMISJA WYBORCZA

INFORMACJA

O DZIAŁALNOŚCI PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

I KRAJOWEGO BIURA WYBORCZEGO

w 2018 r.

Warszawa, sierpień 2019 r.

SPIS TREŚCI	Str.
I. Informacje wstępne	3
II. Realizacja zadań ustawowych	7
1. <i>Wybory do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw oraz wybory wójtów, burmistrzów, prezydentów miast zarządzane na dzień 21 października 2018 r.</i>	7
2. <i>Wybory organów samorządu terytorialnego przeprowadzane w toku kadencji. Referenda lokalne</i>	20
3. <i>Kontrola finansowania wyborów</i>	23
4. <i>Kontrola gospodarki finansowej partii politycznych</i>	24
5. <i>Nadzór nad rejestrem wyborców</i>	26
6. <i>Rejestr korzyści</i>	28
7. <i>Wykaz osób, wobec których sąd stwierdził, że złożyły nieprawdziwe oświadczenia lustracyjne</i>	29
8. <i>Rozwój informatycznego systemu wyborczego</i>	30
9. <i>Działalność informacyjno-edukacyjna</i>	31
III. Współdziałanie i wymiana doświadczeń	35

I. Informacje wstępne

1. Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z art. 157 Kodeksu wyborczego jest stałym, najwyższym organem wyborczym, właściwym w sprawach przeprowadzania wyborów i referendów. Państwowa Komisja Wyborcza, w okresie obejmującym niniejsze sprawozdanie składała się z 9 sędziów, po 3 sędziów Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego, których powołał Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wnioski Prezesów właściwych sądów. W 2018 r. Państwowa Komisja Wyborcza pracowała w składzie powołanym postanowieniami Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 października 2014 r. i 3 grudnia 2014 r. (M.P. poz. 1138 i 1147): Wiesław Błuś – sędzia Sądu Najwyższego; Zbigniew Cieślak – sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku; Arkadiusz Despot-Mładanowicz – sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego; Wojciech Hermeliński – sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku – Przewodniczący Komisji; Wojciech Kręcisz – sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego; Wiesław Kozielowicz – sędzia Sądu Najwyższego – Zastępca Przewodniczącego; Sylwester Marciniak – sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego – Zastępca Przewodniczącego; Janusz Niemcewicz – sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku; Krzysztof Strzelczyk – sędzia Sądu Najwyższego. Funkcję sekretarza Państwowej Komisji Wyborczej pełni z urzędu Szef Krajowego Biura Wyborczego. Do dnia 2 marca 2018 r. była nim Beata Tokaj. Od dnia 3 marca 2018 r. sekretarzem Państwowej Komisji Wyborczej jest Magdalena Pietrzak.
2. Państwowa Komisja Wyborcza realizuje w szczególności zadania w zakresie organizacji i przeprowadzania wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wyborów do Parlamentu Europejskiego w Polsce, wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, a także zadania w zakresie kontroli gospodarki finansowej partii politycznych i gospodarki finansowej komitetów wyborczych uczestniczących

w wyborach. PKW wykonuje również określone zadania w zakresie referendów ogólnokrajowych i referendów lokalnych, obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej, prowadzenia Rejestru Korzyści osób pełniących funkcje publiczne, prowadzenia wykazu osób, wobec których sąd prawomocnie orzekł o utracie biernego prawa wyborczego w związku ze złożeniem niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego oraz udostępnianiu danych o tych osobach właściwym komisjom wyborczym dokonującym rejestracji kandydatów w wyborach.

3. Zadania i właściwość Państwowej Komisji Wyborczej określają ustawy:

- z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2019 r. poz. 684);
- z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz.U.2018.580);
- z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (Dz.U. z 2015 r. poz. 318 i 1579);
- z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym (Dz.U. z 2019 r. poz. 741);
- z dnia 24 czerwca 1999 r. o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli (Dz.U. z 2018 r. poz. 2120);
- z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz.U. z 2017 r. poz. 1393 oraz z 2019 r. poz. 371 i 492);
- z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. z 2019 r. poz. 430, 447 oraz 534);
- z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych (Dz.U. 2018, poz. 130).

Przy realizacji zadań stosowano ponadto przepisy innych ustaw, m.in. o ochronie danych osobowych, o dostępie do informacji publicznej, o radiofonii i telewizji, Prawo prasowe.

W 2018 r. Państwowa Komisja Wyborcza odbyła 50 posiedzeń oraz odbyła w dniu 18 kwietnia 2018 r. naradę roboczą z dyrektorami delegatur i komisarzami wyborczymi.

4. Stałymi organami wyborczymi na obszarze części województw są komisarze wyborczy będący z mocy ustawy pełnomocnikami Państwowej Komisji Wyborczej. Do dnia 26 marca 2018 r. byli to sędziowie powoływani przez Komisję na wniosek Ministra Sprawiedliwości, w liczbie 51.

Kadencja tych komisarzy zakończyła się z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych (Dz.U. z 2018, poz. 130). Pełnili oni swoje funkcje do czasu powołania nowych komisarzy wyborczych. Zgodnie z nowym brzmieniem Kodeksu wyborczego, wprowadzonym wyżej przywołaną ustawą minister właściwy do spraw wewnętrznych przedstawił Państwowej Komisji Wyborczej kandydatów na komisarzy wyborczych. Uchwałą z dnia 26 marca 2018 r. Państwowa Komisja Wyborcza powołała 98 komisarzy wyborczych. 27 marca 2018 r. powołano pozostałych dwóch: Komisarza Wyborczego w Krośnie II oraz Komisarza Wyborczego w Suwałkach. Łączna liczba komisarzy wyborczych wzrosła do 100. Nowi komisarze zostali powołani na 5 letnią kadencję. Uchwałą Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 5 lutego 2018 r. została określona właściwość terytorialna i rzeczowa komisarzy wyborczych, ich siedziby, a także tryb pracy komisarzy wyborczych.

Komisarze wyborczy wykonujący przewidziane w Kodeksie wyborczym funkcje i zadania w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wyborach do Sejmu i do Senatu oraz do Parlamentu Europejskiego są z urzędu przewodniczącymi okręgowych komisji wyborczych i rejonowych komisji wyborczych powołanych

do przeprowadzenia wyborów wymienionych wyżej organów. Komisarze wyborczy są również organami wykonującymi zadania związane z przeprowadzaniem referendów ogólnokrajowych oraz referendów lokalnych w sprawie odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego w czasie trwania kadencji.

Poza zadaniami wskazanymi powyżej, dotyczącymi udziału w organizacji i przeprowadzaniu wyborów o zasięgu ogólnopolskim, komisarze wyborczy realizują także zadania związane z obsadzaniem mandatów w organach jednostek samorządu terytorialnego w czasie trwania kadencji i stwierdzaniem wygaśnięcia mandatów radnych, wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w przypadkach określonych w Kodeksie wyborczym.

Obowiązkiem komisarza wyborczego na podstawie przepisów ustawy o samorządzie gminnym jest także zwołanie pierwszej sesji nowo wybranej rady gminy oraz pierwszej sesji w celu złożenia ślubowania przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta. Odpowiednio na podstawie przepisów ustawy o samorządzie powiatowym i ustawy o samorządzie województwa komisarz wyborczy zwołuje pierwszą sesję nowo wybranej rady powiatu i nowo wybranego sejmiku województwa. Komisarz wyborczy jest zwierzchnikiem urzędników wyborczych – nadzoruje terminowość i prawidłowość wykonywanych przez nich zadań wyborczych oraz udziela im wyjaśnień w sytuacji zaistnienia takiej potrzeby. Komisarz wyborczy kontroluje także prawidłowość sporządzania spisów wyborców. Po zmianach wprowadzonych do Kodeksu wyborczego ustawą z dnia 11 stycznia 2018 r. kompetencje komisarzy wyborczych zostały rozszerzone – m.in. zarządzają oni wydrukowanie kart do głosowania w wyborach samorządowych.

Państwowa Komisja Wyborcza współdziała na bieżąco z komisarzami wyborczymi w zakresie realizacji ich zadań, gromadzi doświadczenia z ich pracy, pomaga w rozwiązywaniu bieżących problemów. Ważną formę współpracy stanowią wyjaśnienia i opinie udzielane przez PKW na pytania zgłaszane przez komisarzy wyborczych w sprawach wyborczych i odpowiednio zasięgnięcie ich opinii przez Komisję na temat funkcjonowania przepisów prawa wyborczego w praktyce.

5. Warunki organizacyjne, finansowe i administracyjno-techniczne związane z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów i referendów, obsługę Państwowej Komisji Wyborczej i komisarzy wyborczych oraz inne określone prawem zadania zapewnia i wykonuje Krajowe Biuro Wyborcze, którego jednostkami terenowymi są delegatury. Organizację i właściwość Krajowego Biura Wyborczego określa statut nadany przez Państwową Komisję Wyborczą zgodnie z art. 188 § 4 Kodeksu wyborczego. Organizację wewnętrzną i właściwość rzeczową jednostek organizacyjnych Biura określa zarządzenie nr 43/2016 Szefa Krajowego Biura Wyborczego z dnia 19 października 2016 r., oraz zmieniające je zarządzenia nr 8/2017 z dnia 23 marca 2017 r. i nr 1/2018 z dnia 19 lutego 2018 r. Informacja o składzie Państwowej Komisji Wyborczej, regulamin Komisji, uchwały w sprawie powołania komisarzy wyborczych oraz wykaz komisarzy, statut Krajowego Biura Wyborczego i zarządzenie Szefa Krajowego Biura Wyborczego w sprawie szczegółowej organizacji wewnętrznej i właściwości jego jednostek organizacyjnych są zamieszczone na stronie internetowej www.pkw.gov.pl.

II. Realizacja zadań ustawowych

1. Wybory do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw oraz wybory wójtów, burmistrzów, prezydentów miast zarządzane na dzień 21 października 2018 r.

W 2018. r. zostały przeprowadzone ogólnokrajowe wybory do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw i rad dzielnic m.st. Warszawy oraz wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Odbyły się one w dniu 21 października 2018 r. oraz 4 listopada 2018 r. (głosowanie ponowne).

Wybory zarządził Prezes Rady Ministrów rozporządzeniem z dnia 13 sierpnia 2018 r., wyznaczył datę wyborów na dzień 21 października 2018 r. i określił terminy wykonania poszczególnych czynności wyborczych (kalendarz wyborczy).

Rozporządzenie zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw z dnia 14 sierpnia 2018 r. poz. 1561. Państwowa Komisja Wyborcza wraz z ogłoszeniem zarządzenia wyborów podała treść rozporządzenia do publicznej wiadomości na stronie internetowej pkw.gov.pl przypominając równocześnie, że od dnia ogłoszenia mogą być wykonywane czynności związane z tworzeniem komitetów wyborczych w celu zgłoszenia kandydatów na radnych i kandydatów na wójtów, burmistrzów, prezydentów miast.

Państwowa Komisja Wyborcza podjęła działania w zakresie przygotowania wyborów jeszcze przed zarządzeniem wyborów. W szczególności zapewniła stały nadzór nad realizacją niezbędną dla przeprowadzenia wyborów aktualizacji podziału gmin na okręgi wyborcze i obwody głosowania. Nadzór bieżący w tych sprawach sprawowali komisarze wyborczy. Zgodnie z Kodeksem wyborczym podziału i zmian w podziale na obwody głosowania dokonywała rada gminy, zaś podziału i zmian na okręgi wyborcze do rad gmin, do rad powiatów i do sejmików województw odpowiednio rada gminy, rada powiatu i sejmiku województwa – a na uchwały tych organów wyborcom w liczbie co najmniej 15 przysługiwała skarga do komisarza wyborczego (art. 12 § 13, art. 419 i 420, art. 455 i 456, art. 463 Kodeksu wyborczego). Zadania w tej materii komisarze wyborczy wykonywali systematycznie, podejmowali ponadto działania w trybie art. 17 Kodeksu wyborczego, wzywając właściwe organy do wykonania tych zadań w terminie i zgodnie z prawem, a w razie bezskuteczności wezwania wykonywali je z mocy ustawy.

Na postanowienie komisarza wyborczego w sprawach podziału na okręgi wyborcze przysługiwało odwołanie do Państwowej Komisji Wyborczej. W związku z wyborami samorządowymi w 2018 r. do PKW wpłynęło 116 odwołań, wniosków i zapytań. Komisja wszystkie zgłoszone sprawy rozpoznała i zajęła stanowisko.

Łącznie utworzonych zostało 34 920 okręgów wyborczych, w tym: 32 175 okręgów jednomandatowych do rad gmin do 20 tys. mieszkańców, 1 254 okręgów do rad gmin powyżej 20 tys. mieszkańców, 77 okręgów do rad dzielnic

m.st. Warszawy, 1 329 okręgów do rad powiatów, 85 okręgów do sejmików województw.

Przygotowaniu i organizacji wyborów samorządowych w 2018 r. poświęcone były narady służbowe Państwowej Komisji Wyborczej z komisarzami wyborczymi (18 kwietnia 2018 r.) i Szefa Krajowego Biura Wyborczego z dyrektorami delegatur Krajowego Biura Wyborczego (14 marca, 18 kwietnia, 6 czerwca i 12 lipca 2018 r.). Przeprowadzono także wiele wideokonferencji z dyrektorami delegatur, dotyczących przygotowania i organizacji wyborów samorządowych. Ustalono i omówiono zadania organów oraz służb wyborczych w przygotowaniu i przeprowadzeniu wyborów.

Po zarządzeniu wyborów Państwowa Komisja Wyborcza przystąpiła niezwłocznie do realizacji ustawowych zadań oraz zapewniła w różnych formach organom i służbom wyborczym, komitetom wyborczym i wyborcom pomoc prawną oraz informacyjną w zakresie stosowania prawa wyborczego i wykonania czynności wyborczych. W całym okresie wyborczym dostępne były strony internetowe pkw.gov.pl oraz wybory.gov.pl, wybieramwybory.pl, na których:

- zamieszczano przepisy Kodeksu wyborczego, rozporządzenia oraz uchwały PKW wydawane na podstawie Kodeksu wyborczego;
- udostępniano informacje, wyjaśnienia i komunikaty w sprawach stosowania przepisów wyborczych;
- przypomniano o terminach poszczególnych czynności wyborczych.

Przez kilkanaście dni przed wyborami w telewizji, na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej i w serwisach społecznościowych prezentowane były spoty informacyjne.

Na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej były także dostępne szczegółowe informacje:

- o warunkach udziału w wyborach obywateli polskich oraz obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi;
- o uprawnieniach wyborców niepełnosprawnych;
- o głosowaniu korespondencyjnym;

- o zasadach tworzenia komitetów wyborczych w celu zgłoszenia list kandydatów na radnych i kandydatów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast;
- o zasadach i sposobie zgłaszania list i kandydatów;
- o członkostwie w obwodowych komisjach wyborczych osób spokrewnionych z kandydatem w wyborach;
- o zasadach finansowania kampanii wyborczej w wyborach samorządowych oraz zasadach prowadzenia i finansowania kampanii wyborczej.

Państwowa Komisja Wyborcza, zgodnie z wymogami ustawowymi, uchwaliła m. in.:

- regulaminy oraz wzory pieczęci terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie oraz ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie;
- wzór zaświadczenia dla męża zaufania;
- wzór zaświadczenia dla obserwatora społecznego;
- wzory protokołów sporządzonych przez komisje wyborcze;
- warunki i sposób wykorzystania techniki elektronicznej w wyborach;
- uchwałę w sprawie należności pieniężnych przysługujących członkom komisji wyborczych;
- wytyczne dla terytorialnych komisji wyborczych dotyczące rejestracji list kandydatów i kandydatów;
- wzory kart do głosowania i nakładek na karty sporządzanych w alfabecie Braille'a;
- wytyczne dotyczące druku i przechowywania kart do głosowania;
- wytyczne dla poszczególnych organów wyborczych dotyczące wykonywania zadań związanych z ustalaniem wyników głosowania i wyników wyborów.

Właściwi ministrowie dokonali przeglądu i stosownej aktualizacji rozporządzeń stosowanych w wyborach.

W celu przeprowadzenia wyborów utworzono 26 983 obwody głosowania, w tym 25 417 obwodów stałych, 775 obwodów w zakładach leczniczych,

622 obwody w zakładach opieki społecznej, 51 obwodów w aresztach śledczych, 91 obwodów w zakładach karnych, 27 obwodów w oddziałach zewnętrznych zakładów karnych i aresztów; 14 286 lokali obwodowych komisji wyborczych było dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Do przeprowadzenia wyborów powołano w ustawowym trybie i terminach terytorialne i obwodowe komisje wyborcze. Komisarze wyborczy powołali 2 825 terytorialnych komisji wyborczych: gminnych, miejskich, dzielnicowych, powiatowych i wojewódzkich; w skład tych komisji weszło 25 820 członków. Komisarze wyborczy powołali 26 983 obwodowe komisje wyborcze ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie, w skład których weszło 215 878 członków oraz 26 983 obwodowe komisje wyborcze ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie, w skład których weszło 209 210 członków. Zgodnie z ustawowym wymogiem w skład komisji powołano osoby zgłoszone przez pełnomocników komitetów wyborczych. Ich składy w razie konieczności były uzupełniane spośród wyborców, zgodnie z Kodeksem wyborczym – do minimalnego składu 5 osób. Powołanie komisji wyborczych odbyło się zgodnie z procedurą przewidzianą w Kodeksie wyborczym, uchybienia były nieliczne o charakterze techniczno-organizacyjnym i były usuwane na bieżąco.

Według stanu na dzień 30 września 2018 r. liczba wyborców w kraju ujętych w rejestrach wyborców wyniosła 30 051 401 osób, w tym 1 254 obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, dopisywanych do rejestru na własny wniosek. Na podstawie rejestrów urzędy gmin sporządziły w terminie spisy wyborców i udostępniły je wyborcom. Zainteresowanie wyborców sprawdzeniem spisów było znikome. Zasadniczo spisy zostały sporządzone prawidłowo. Występowały przypadki (np. na obszarze właściwości delegatury we Włocławku i we Wrocławiu), gdy niektóre urzędy, zwłaszcza większych miast, nie przysyłały niezwłocznie zawiadomienia o wpisaniu wyborcy do rejestru wyborców, co uniemożliwiało gminom miejsca zamieszkania wyborcy zakładanie informacji o skreśleniu wyborcy. Także w kwestii potwierdzenia faktu czy zamieszkiwanie wnioskodawcy pod wskazanym adresem

ma charakter „stałego zamieszkania”, ustalenia kontrolujących rejestr wyborców wskazują, że nie we wszystkich sprawach o wpisanie do rejestru wyborców czynności takie zostały przeprowadzone i udokumentowane.

Zgodnie z przepisami Kodeksu wyborczego (art. 84 § 4) prawo zgłaszania kandydatów w wyborach do organów jednostek samorządu terytorialnego mają komitety wyborcze tworzone przez partie polityczne i koalicje partii politycznych, stowarzyszenia i organizacje społeczne oraz przez wyborców. O utworzeniu komitetu wyborczego partii i koalicji partii politycznej, a także komitetu wyborczego organizacji i komitetu wyborczego wyborców zamierzających zgłaszać kandydatów w więcej niż w jednym województwie – pełnomocnik wyborczy zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą. Zamiar utworzenia pozostałych komitetów wyborczych zgłasza się właściwemu terytorialnie komisarzowi wyborczemu.

Do udziału w wyborach samorządowych zarządzonych na 21 października 2018 r. zgłoszono do rejestracji 9 163 komitety wyborcze, z czego 33 odmówiono rejestracji, natomiast 10 wycofało zawiadomienie. Zarejestrowano 9 120 komitetów wyborczych. Przed dniem głosowania rozwiązanych zostało 97 komitetów.

W dniu głosowania, 21 października 2018 r., działały 9 023 komitety wyborcze, z tego:

- 1) 21 komitetów partii politycznych;
- 2) 2 komitety koalicji partii;
- 3) 326 komitetów wyborczych organizacji i stowarzyszeń
- 4) 8 674 komitety wyborcze wyborców, w tym 7 042 komitety w gminach liczących do 20 tys. mieszkańców.

Państwowa Komisja Wyborcza przyjęła zawiadomienia 30 komitetów wyborczych, w tym: 21 komitetów partii politycznych, 2 komitetów koalicji partii, 2 komitetów organizacji i 5 komitetów wyborców. Komisarze wyborczy przyjęli zgłoszenia 9 090 komitetów wyborczych.

Zgodnie z Kodeksem wyborczym do dnia 17 września 2018 r. do godz. 24⁰⁰ pełnomocnicy komitetów wyborczych mogli zgłaszać terytorialnym komisjom

wyborczym listy kandydatów na radnych oraz odpowiednio do godz. 24⁰⁰ dnia 26 września 2018 r. kandydatów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast – do rejestracji. Zgłoszeń list kandydatów na radnych dokonywano odrębnie dla każdego okręgu wyborczego dla wyborów do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw i rad dzielnic m.st. Warszawy.

Kandydatów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast zgłaszano gminnym komisjom wyborczym. Państwowa Komisja Wyborcza i komisarze wyborczy wyjaśniali i przypominali przepisy art. 478 § 2 Kodeksu wyborczego, iż prawo do zgłoszenia kandydata ma komitet wyborczy, który zarejestrował listy kandydatów na radnych co najmniej w połowie okręgów wyborczych w danej gminie i w każdym z tych okręgów liczba kandydatów zarejestrowanych przez ten komitet jest nie mniejsza niż liczba radnych wybieranych w tym okręgu.

Terytorialne komisje zarejestrowały:

- 1) 86 823 listy kandydatów do rad gmin do 20 tys. mieszkańców; odmówiono rejestracji 333 list, zaś przed dniem głosowania unieważniono 344 listy;
- 2) 6 386 list kandydatów do rad gmin pow. 20 tys. mieszkańców; odmówiono rejestracji 122 list, zaś przed dniem głosowania unieważniono 16 list;
- 3) 6 420 list kandydatów do rad powiatów; odmówiono rejestracji 27 list, zaś przed dniem głosowania unieważniono 7 list;
- 4) 940 list kandydatów do sejmików województw; odmówiono rejestracji 23 list, zaś przed dniem głosowania unieważniono 3 listy;
- 5) 466 list kandydatów do rad dzielnic m.st. Warszawy, odmówiono rejestracji 4 list.

W dniu 21 października 2018 r. wybierano:

- 1) 32 175 radnych gmin do 20 tys. spośród 86 479 kandydatów zarejestrowanych przez 7 502 komitety wyborcze;
- 2) 7 351 radnych gmin pow. 20 tys. spośród 46 803 kandydatów zarejestrowanych na 6 370 listach przez 1 004 komitety wyborcze;
- 3) 6 244 radnych powiatów spośród 41 148 kandydatów zarejestrowanych na 6 413 listach przez 764 komitety wyborcze;

4) 552 radnych sejmików województw spośród 7 054 kandydatów zarejestrowanych na 937 listach przez 28 komitetów wyborczych;

5) 425 radnych dzielnic m. st. Warszawy spośród 3 261 kandydatów zarejestrowanych na 466 listach przez 39 komitetów wyborczych.

Ogółem w wyborach przeprowadzonych w dniu 21 października 2018 r. do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego kandydowało 184 745 osób. Komisje terytorialne odmówiły rejestracji 509 list. Powodem odmowy były w większości: nieudzielenie liście poparcia przez wymaganą liczbę wyborców, skreślenie kandydata z listy kandydatów w związku z brakiem prawa wybieralności, nieujęcie w rejestrze wyborców bądź skutek wycofania się z kandydowania. Konsekwencją wycofania się z kandydowania bywało pozostanie na liście mniejszej liczby kandydatów niż minimalna wymagana liczba i unieważnienie danej listy; były przypadki rozwiązania się komitetu wyborczego. Występowały przypadki unieważnienia listy z powodu śmierci kandydata na radnego (m. in. Chełm). Na obszarze właściwości Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Białej Podlaskiej doszło do incydentu przy zgłaszaniu list kandydatów – upoważnieni przez pełnomocnika wyborczego KWW Kukiz'15 do zgłaszania list kandydatów do Rady Miasta Biała Podlaska deklarowali pełnomocnikowi do godz. 12.00 w dniu 17 września 2018 r., że mają zebrane podpisy popierających wyborców we wszystkich okręgach wyborczych. Natomiast o godz. 14.00 oświadczyli, że podpisy te komisyjnie spalili i następnie zarejestrowali swoich kandydatów z upoważnienia KW RASIL. KWW Kukiz'15 domagał się dodatkowego terminu do zgłoszenia list i zapowiedział protest do Sądu Okręgowego. Występowały przypadki, gdy w okręgu wyborczym w wyborach do rady zarejestrowana liczba kandydatów była równa liczbie radnych wybieranych w danym okręgu wyborczym (art. 380 Kodeksu wyborczego), dlatego też w tych okręgach wyborczych do rady gminy nie przeprowadzono głosowania, a za wybranych radnych terytorialne komisje wyborcze uznały zarejestrowanych kandydatów (np. właściwość delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Gorzowie Wielkopolskim, Jeleniej Górze).

Gminne komisje wyborcze zarejestrowały 6 958 kandydatów na wójta, burmistrza, prezydenta miasta (stan na dzień głosowania; ogółem zgłoszono 6 999), a odmówiły rejestracji 29 kandydatów (głównie wskutek niespełnienia przez komitet wyborczy ustawowego warunku zarejestrowania list kandydatów na radnych w co najmniej połowie okręgów wyborczych w gminie), natomiast w przypadku 12 kandydatów dokonały skreślenia. Wybierano 2 477 wójtów, burmistrzów i prezydentów miast spośród kandydatów zgłoszonych przez 4 710 komitetów wyborczych, w tym 332 gminach i miastach, w których zarejestrowano tylko jednego kandydata. Na postanowienia komisarzy wyborczych uznające odwołania za nieuzasadnione wniesiono 38 skarg do Państwowej Komisji Wyborczej (art. 432 § 2 Kodeksu wyborczego). Komisja utrzymała w mocy wszystkie zaskarżone postanowienia lub pozostawiła skargi bez rozpoznania z powodu wad formalnych.

Procedura rejestracji list kandydatów przebiegała zasadniczo spokojnie, bez większych nieprawidłowości i problemów. Komplikacje związane z rejestracją nie były częste, występujące sytuacje konfliktowe dotyczyły: wycofywania przez kandydatów zgody na kandydowanie w okresie między zgłoszeniem listy a jej rejestracją; składania przez osoby kandydujące wadliwych oświadczeń lustracyjnych, co zdarzało się zwłaszcza przy jednoczesnym kandydowaniu do rady i na wójta; wątpliwości dotyczących składania oświadczenia lustracyjnego i informacji o złożonym oświadczeniu (np. na obszarze właściwości delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Białymstoku); prawidłowości wykazów podpisów wyborców popierających zgłoszenie listy – w tego rodzaju sprawach do organów ścigania kierowano zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa (np. w Jaśle).

W większości gmin kampania wyborcza przebiegała spokojnie, bez istotnych naruszeń prawa i większych zakłóceń. Zdarzały się przypadki agresywnej kampanii wyborczej (np. na obszarze właściwości delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Łodzi i w Poznaniu). Najczęściej dochodziło do zakłóceń ciszy wyborczej w formie wieszania i zrywania plakatów, kolportażu ulotek. W Wadowicach (właściwość delegatury KBW w Krakowie) odnotowano rękoczyny. Do Komisarza

Wyborczego w Koninie I wpłynęło 6 zawiadomień dotyczących zaklejania/zrywania plakatów komitetów wyborczych oraz niepodawania informacji, z którego komitetu wyborczego pochodzą materiały wyborcze. Komisarz wyborczy w Koninie I wystosował do organów ścigania pisma z wnioskiem o podjęcie działań mających na celu sprawdzenie ewentualnej możliwości naruszenia przepisów Kodeksu wyborczego. Kandydaci korzystali również w swoich kampaniach wyborczych z rozpowszechniania nieprawdziwych informacji o konkurentach, np. do Sądu Okręgowego w Legnicy wpłynęło 13 wniosków o wydanie orzeczenia w trybie art. 111 Kodeksu wyborczego. Sygnalizowane były także sytuacje, gdy w materiałach jednego komitetu wyborczego promowano kandydatów innego komitetu wyborczego (np. na obszarze właściwości delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Lublinie i Piotrkowie Trybunalskim). Dochodziło także do innych naruszeń przepisów Kodeksu wyborczego, np. na terenie delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Olsztynie (gmina Świętajno) KWW NASZA GMINA – NASZ DOM zorganizowała konkurs. Komisarz Wyborczy w Olsztynie I przekazał sprawę do Prokuratury Rejonowej w Szczytnie (wszczęto dochodzenie z art. 501 Kodeksu wyborczego). Delegatura Krajowego Biura Wyborczego w Piotrkowie Trybunalskim została powiadomiona przez Prokuraturę Okręgową w Piotrkowie Trybunalskim o podjęciu śledztwa w sprawie dowożenia wyborców do lokali wyborczych przez kandydatów na radnych lub wójtów. Zdarzały się także przypadki złamania ciszy wyborczej w mediach. W gminie Świebodzin (właściwość delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Zielonej Górze) w dniu 4 listopada 2018 r. w telewizji lokalnej wyemitowano wywiad z kandydatami na burmistrza. Sprawa została zgłoszona właściwym organom.

Lokale wyborcze w większości zostały przygotowane zgodnie z ustawowymi wymaganiami. Na ogół były odpowiednio oznakowane i wyposażone. W lokalach, a często także w ich pobliżu, wywieszane były obwieszczenia o obwodach głosowania, o listach kandydatów na radnych i kandydatów na wójta, burmistrza, prezydenta miasta oraz informacje o sposobie głosowania i warunkach ważności

głosu oddanego na karcie do głosowania. W lokalach znajdowały się pomieszczenia za osłoną lub parawany i osłony zapewniające tajność głosowania. Podczas dyżurów wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza otrzymała wiele zgłoszeń telefonicznych i e-mailowych dotyczących niewłaściwego przygotowania lokali wyborczych. Najwięcej zgłoszeń dotyczyło m.st. Warszawy oraz Krakowa. Wyborcy najczęściej wskazywali na zbyt małą powierzchnię lokali wyborczych i niedostateczną liczbę miejsc zapewniających tajność głosowania. Wskazywali także na zbyt małą liczbę członków obwodowych komisji wyborczych, co powodowało długie oczekiwanie na otrzymanie kart i oddanie głosu.

W przeddzień głosowania i w dniu głosowania terytorialne komisje wyborcze i komisarze wyborczy pełnili dyżury w celu zapewnienia pomocy i informacji obwodowym komisjom i wyborcom. Dyżury były pełnione także w urzędach gmin, zwłaszcza w działach ewidencji ludności, a w dużych miastach dyżurowały też inne służby. Dyżury pełniła również Państwowa Komisja Wyborcza i Krajowe Biuro Wyborcze.

Głosowanie rozpoczęło się w dniu 21 października 2018 r. o godz. 7.00. Głosowanie w obwodach odrębnych – w zakładach leczniczych i domach pomocy społecznej, na ogół rozpoczęło – za zgodą komisji terytorialnej – w godzinach późniejszych. Przed otwarciem lokali wyborczych komisje obwodowe ds. przeprowadzenia głosowania ostepłowały karty do głosowania, sprawdziły i opieczętowały urnę wyborczą, rozłożyły spisy wyborców. Niejednokrotnie obwodowe komisje wyborcze ds. przeprowadzenia głosowania opieczętowały karty do głosowania pieczęcią komisji ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie. Państwowa Komisja Wyborcza podjęła uchwałę, w której zobowiązała obwodowe komisje wyborcze ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie do uznania takich kart za ważne, jeżeli spełniały one inne ustawowe wymogi.

W czasie trwania wyborów wystąpiły lokalnie różne, na ogół drobne incydenty związane z głosowaniem, polegające np. na wyniesieniu przez wyborców kart do głosowania poza lokal głosowania, nakłanianiu do głosowania na określonego

kandydata, zniszczeniu karty do głosowania. O tych zdarzeniach informowano niezwłocznie organy ścigania. Zdarzały się próby głosowania na podstawie pełnomocnictwa sądowego (właściwość Delegatury w Zielonej Górze).

Odnotowano przypadki nietrzeźwości członka komisji wyborczej (na obszarze właściwości delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Olsztynie i w Chełmie). Odnotowano także zaginięcie, w trakcie głosowania, w jednej z obwodowych komisji wyborczych 399 kart do głosowania. Wszczęto w tej sprawie postępowanie przygotowawcze. W Obwodowej Komisji Wyborczej nr 2 w Drzewicy (właściwość Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Skierniewicach) z lokalu obwodowej komisji wyborczej została wyproszona osoba, która chciała obserwować pracę komisji jako mąż zaufania, bowiem ta sama osoba okazała się kandydatem na radnego do rady gminy. W niektórych obwodowych komisjach wyborczych doszło do wydania niewłaściwych kart do głosowania (wydano wyborcy karty z niewłaściwego okręgu). Wystąpiły również przypadki wydania przez omyłkę 2 takich samych kart do głosowania, jak również odnotowano przypadki niewydania wszystkich rodzajów kart do głosowania. Pojawiały się także omyłki na kartach do głosowania. W gminie Krośnice (właściwość delegatury Krajowego Biura Wyborczego we Wrocławiu) obwodowa komisja wyborcza ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie zauważyła nieprawidłowość na karcie do głosowania (Rada Gminy Krośnice), która polegała na błędzie w imieniu kandydata. Komisarz Wyborczy we Wrocławiu II podjął decyzję o sprostowaniu oczywistej omyłki pisarskiej. Ponadto stosowną informację w tym zakresie podała do publicznej wiadomości Gminna Komisja Wyborcza w Krośnicach. Gminna Komisja Wyborcza w Krośnicach zobowiązała obwodowe komisje wyborcze z terenu gminy Krośnice do informowania wyborców o powyższej omyłce.

Ustalanie wyników głosowania obwodowe komisje wyborcze rozpoczęły po zamknięciu lokali o godzinie 21⁰⁰ w dniu 21 października 2018 r. Przy czynnościach głosowania i ustalania wyników głosowania mężowie zaufania i obserwatorzy społeczni byli obecni rzadko. Uwagi i zarzuty wniesione przez mężów zaufania miały często charakter organizacyjno-porządkowy, uwagi

do protokołów głosowania nie były liczne. Do zarzutów i uwag odniosły się komisje obwodowe uznając je często za niezasadne. Przy czynnościach terytorialnych komisji mężowie zaufania i pełnomocnicy wyborczy uczestniczyli rzadko.

Do Państwowej Komisji Wyborczej docierały informacje, że występowały problemy podczas sporządzania protokołu przekazania między obwodową komisją wyborczą ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie a obwodową komisją wyborczą ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie. W pojedynczych przypadkach sporządzenie protokołu i przekazanie dokumentów, w tym przeliczenie niewykorzystanych kart do głosowania, trwało kilka godzin.

Po ustaleniu wyników głosowania i sporządzeniu protokołów głosowania obwodowe komisje wyborcze przekazały protokoły w zabezpieczonych kopertach właściwym terytorialnym komisjom wyborczym. Zdarzały się przypadki, gdy terytorialne komisje wyborcze zwracały protokoły do obwodowych komisji wyborczych. W gminie Szlichtyngowa (właściwość delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Zielonej Górze) Miejska Komisja Wyborcza nie przyjęła protokołu z Obwodowej Komisji wyborczej nr 4, z uwagi na fakt, iż koperty z protokołami nie były zaklejone. Przewodnicząca Miejskiej Komisji Wyborczej w obecności komisji powiadomiła Policję oraz Komisarza Wyborczego w Zielonej Górze II. Po rozpoznaniu sprawy i sporządzeniu notatki, obwodowa komisja wyborcza w asyście Policji wróciła do swojej siedziby. Po wykonaniu przez obwodową komisję wyborczą czynności sprawdzających oraz ponownym przygotowaniu kopert, Miejska Komisja Wyborcza przyjęła dokumenty. Terytorialne komisje na podstawie otrzymanych protokołów głosowania ustaliły wyniki głosowania i wyniki wyborów do poszczególnych organów jednostek samorządu terytorialnego i po jednym egzemplarzu sporządzonych protokołów wraz z protokołami komisji obwodowych przekazały komisarzom wyborczym, którzy po sprawdzeniu prawidłowości ustalenia wyników sporządzili i podali do publicznej wiadomości obwieszczenia o wynikach wyborów do rad na obszarze województwa oraz obwieszczenia o wynikach wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów

miast. W dniu 24 października 2018 r. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie danych zawartych w obwieszczeniach komisarzy wyborczych sporządziła i podała do publicznej wiadomości na konferencji prasowej obwieszczenie o wynikach wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast na obszarze kraju przeprowadzonych w dniu 21 października 2018 r. Natomiast w dniu 25 października 2018 r. Państwowa Komisja Wyborcza podała do publicznej wiadomości na konferencji prasowej obwieszczenie o zbiorczych wynikach do rad na obszarze kraju. Obwieszczenia zostały ogłoszone w Dzienniku Ustaw z dnia 30 października 2018 r. poz. 2070 i 2069; są także zamieszczone na stronie internetowej pkw.gov.pl oraz na stronie wybory.gov.pl.

W związku z wyborami do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw oraz wyborami wójtów, burmistrzów, prezydentów miast zarządzonymi na dzień 21 października 2018 r. Państwowa Komisja Wyborcza wystawiła 50 zaświadczeń dla międzynarodowych obserwatorów wyborów. Przyglądali się oni przebiegowi wyborów w Polsce, a także obserwowali pracę organów wyborczych. Państwowa Komisja Wyborcza wystawiła: 6 zaświadczeń dla gości z organów wyborczych Litwy, Rumunii oraz Gruzji, 15 dla Ruchu Gołos, 11 dla organizacji CIFRA, 6 dla Komitetu Wyborców Ukrainy oraz 12 dla Kongresu Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy.

2. Wybory organów jednostek samorządu terytorialnego w toku kadencji. Referenda lokalne.

1. Zgodnie z przepisami Kodeksu wyborczego na wygasły w toku kadencji mandat radnego w radach gmin niebędących miastami na prawach powiatu w kadencji 2014-2018 i radach gmin w gminach do 20 tys. mieszkańców w kadencji 2018-2023 oraz wójta, burmistrza, prezydenta miasta przeprowadza się odpowiednie wybory:

uzupełniające oraz przedterminowe. Przeprowadzane są również wybory ponowne, a także wybory do nowych rad.

Wybory uzupełniające przeprowadza się wskutek wygaśnięcia mandatu radnego z przyczyn określonych ustawowo, np. zrzeczenia się mandatu, niezłożenia ślubowania, śmierci; wybory ponowne – w wyniku orzeczenia przez sąd wygaśnięcia mandatu w trybie protestu wyborczego. Wybory przedterminowe do rad (sejmików województw) są przeprowadzane w przypadku rozwiązania tych organów przez Sejm z powodu powtarzającego się naruszenia Konstytucji lub ustaw oraz w przypadku odwołania w referendum lokalnym. Nadto w powiecie i województwie – jeśli rada lub sejmik w ciągu 3 miesięcy od ogłoszenia wyników wyborów nie wybiorą organów wykonawczych, co powoduje ich rozwiązanie z mocy prawa. Wybory przedterminowe wójta, burmistrza, prezydenta miasta przeprowadza się wskutek odmowy złożenia ślubowania, zrzeczenia się mandatu, utraty prawa wybieralności lub jego braku w dniu wyborów, naruszenia ustawowego zakazu łączenia funkcji wójta z wykonywaniem funkcji lub prowadzenia działalności określonych w innych przepisach, albo orzeczonej zgodnie z przepisami trwałej niezdolności do pracy, w związku z odwołaniem w referendum, w wyniku odwołania przez Prezesa Rady Ministrów z powodu powtarzającego się naruszenia Konstytucji lub ustaw, zmian w podziale terytorialnym państwa, wskutek śmierci osoby sprawującej daną funkcję.

W 2018 r. przeprowadzonych zostało 97 akcji wyborczych, z tego 95 wyborów uzupełniających do rad gmin i w 2 gminach wybory przedterminowe wójtów. Niewielka liczba wyborów w toku kadencji w 2018 r. była spowodowana uchwaleniem ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych. Art. 16 ust. 1 przywołanej ustawy stanowi, że od dnia jej wejścia w życie do zakończenia kadencji organów jednostek samorządu terytorialnego, w czasie której weszła ona w życie nie przeprowadza się nowych, przedterminowych i uzupełniających wyborów tych organów

z wyjątkiem wyborów zarządzonych przed dniem jej wejścia w życie. Ustawa weszła w życie 31 stycznia 2018 r.

W radach miast na prawach powiatu, radach powiatów, sejmikach województw i radach dzielnic m.st. Warszawy wygasły mandat radnego obejmuje kandydat z tej samej listy, który w wyborach uzyskał kolejno największą liczbę głosów, a nie utracił prawa wybieralności.

Od 1 stycznia do 31 marca 2018 r. wygasł 1 mandat prezydenta, 1 mandat burmistrza oraz 4 mandaty wójtów. Łączna liczba wygasłych mandatów radnych wyniosła we wskazanym okresie 101, na co składały się: 2 mandaty radnych sejmików, 18 mandatów radnych rad powiatów, 10 mandatów radnych rad miast na prawach powiatu, 68 mandatów radnych rad gmin oraz 3 mandaty radnych rad dzielnic m. st. Warszawy.

Przyczynami wygaśnień było najczęściej zrzeczenie się mandatu i wybór na wójta, (art. 383 § 1 pkt 6 Kodeksu wyborczego).

Organizację i przeprowadzanie wyborów i zmian w składach rad zapewniają właściwi komisarze wyborczy. Do komisarzy wyborczych wnoszone są inicjatywy o zarządzenie referendów lokalnych. W 2018 r. nie odbyło się żadne referendum lokalne dotyczące odwołania organów jednostek samorządu (wójta, burmistrza, prezydenta miasta, bądź rady gminy czy miasta).

Terminarz planowanych oraz przeprowadzonych wyborów i referendów znajduje się na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego:

http://pkw.gov.pl/352_Wybory_i_referenda/1/381_Terminarz_wyborow_do_organow_w_samorzadu_terytorialnego_przeprowadzanych_w_trakcie_kadencji_2014_-_2018.

Szczegółowe informacje o poszczególnych wyborach i referendach znajdują się na stronach internetowych Delegatur Krajowego Biura Wyborczego.

Zgodnie z art. 377 Kodeksu wyborczego wyborów przedterminowych nie przeprowadza się jeżeli ich data przypadłaby w okresie 12 miesięcy przed zakończeniem kadencji rad. W takim przypadku Prezes Rady Ministrów wyznacza, na wniosek ministra właściwego do spraw administracji publicznej, osobę pełniącą

funkcję rady do końca kadencji. Zgodnie natomiast z art. 386 § 5 oraz 396 § 4 Kodeksu wyborczego nie przeprowadza się wyborów ponownych oraz uzupełniających jeżeli ich data przypadłaby w okresie 6 miesięcy przed zakończeniem kadencji rad. Z uwagi na to, że kadencja rad gmin, powiatów, sejmików województw, wójtów, burmistrzów i prezydentów oraz starostów i marszałków kończyła się 16 listopada 2018 r. oraz z uwagi na art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych, ostatnie wybory uzupełniające w toku kadencji zostały przeprowadzone 22 kwietnia 2018 r.

3. Kontrola finansowania wyborów

Z ustaloną w Kodeksie wyborczym zasadą jawności finansowania wyborów wiąże się obowiązek komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach złożenia właściwemu organowi wyborczemu sprawozdania finansowego o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach komitetu wraz z informacją o uzyskanych kredytach bankowych. Państwowa Komisja Wyborcza i odpowiednio komisarze wyborczy po zbadaniu sprawozdań pod względem prawidłowości formalnej i merytorycznej, przyjmują sprawozdanie bez zastrzeżeń lub przyjmują je wskazując na uchybienie, albo odrzucają sprawozdanie. Zakres badania sprawozdania i podstawy jego odrzucenia są enumeratywnie określone w ustawie.

W okresie od stycznia do marca 2018 r. komisarze wyborczy przyjęli do zbadania 218 sprawozdań komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach przeprowadzonych w toku kadencji. Spośród złożonych sprawozdań bez zastrzeżeń zostało przyjętych 161, ze wskazaniem uchybień przyjęto 43 sprawozdania natomiast odrzuconych zostało 14 sprawozdań.

4. Kontrola gospodarki finansowej partii politycznych

Państwowa Komisja Wyborcza przeprowadziła badanie informacji i sprawozdań partii politycznych w zakresie gospodarki finansowej w 2017 r. Zgodnie z ustawą o partiach politycznych partie polityczne i koalicje partii, jeżeli w wyborach do Sejmu uzyskają odpowiednio co najmniej 3% i 6% ważnych głosów, są uprawnione przez okres kadencji Sejmu do otrzymywania subwencji z budżetu państwa na działalność statutową. Mają równocześnie obowiązek składania Państwowej Komisji Wyborczej corocznej informacji finansowej o otrzymanej subwencji i poniesionych z subwencji wydatkach. W 2018 r. obowiązek taki miało 9 partii, których komitety wyborcze (partii politycznych lub koalicyjne) w wyborach do Sejmu, przeprowadzonych w dniu 15 października 2015 r. uzyskały wymagany ustawowo odsetek głosów i nie utraciły prawa do subwencji. Wszystkie uprawnione partie złożyły informacje finansowe wraz ze sprawozdaniami biegłych rewidentów. Państwowa Komisja Wyborcza, po ich zbadaniu, przyjęła bez zastrzeżeń informacje 6 partii politycznych (Polskie Stronnictwo Ludowe, Prawo i Sprawiedliwość, Platforma Obywatelska Rzeczypospolitej Polskiej, Partia Zieloni, KORWiN: Koalicja Odnowy Rzeczypospolitej Wolność i Nadzieja, Partia Razem), a informacje 3 partii (Unia Pracy, Sojusz Lewicy Demokratycznej, Twój Ruch) przyjęła ze wskazaniem uchybień.

Partie polityczne składają również w każdym roku sprawozdania o źródłach pozyskania środków finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania oraz o wydatkach poniesionych ze środków Funduszu Wyborczego. Obowiązek złożenia sprawozdania za 2017 r. miało 71 partii politycznych. W terminie ustawowym sprawozdanie złożyło 67 partii politycznych. Nie wykonały obowiązku złożenia sprawozdań finansowych 4 partie (Ruch Narodowy, Dzielný Tata, Biało-Czerwoni oraz Godne Życie). Wobec tych partii Państwowa Komisja Wyborcza, na podstawie art. 38c ust. 1 ustawy o partiach politycznych, skierowała wnioski do Sądu Okręgowego w Warszawie VII Wydział Cywilny i Rejestrowy o wykreślenie wpisu tych partii z ewidencji partii politycznych. W postępowaniach

w tych sprawach uczestniczą merytoryczni pracownicy Krajowego Biura Wyborczego.

Państwowa Komisja Wyborcza zbadała sprawozdania 67 partii politycznych i wskutek zbadania:

- a) przyjęła bez zastrzeżeń sprawozdania 35 partii politycznych,
- b) przyjęła ze wskazaniem uchybień sprawozdania 26 partii politycznych,
- c) odrzuciła sprawozdania 6 partii politycznych. Podstawą były w szczególności:
przyjęcie przez partię środków finansowych z niedozwolonych źródeł oraz
nieudzielenie przez partię wyjaśnień na pytanie Państwowej Komisji Wyborczej.

Na postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej odrzucające sprawozdania 2 partie polityczne wniosły skargi do Sądu Najwyższego, na podstawie art. 38b ustawy o partiach politycznych (Nowoczesna oraz Partia Rozwoju). Obie skargi zostały przez Sąd Najwyższy oddalone.

Państwowa Komisja Wyborcza wykonuje zadania związane z badaniem informacji i sprawozdań finansowych partii politycznych w oparciu o sprawozdania sporządzane przez biegłych rewidentów, a także we własnym zakresie analizuje sprawozdania i dokumenty finansowe dołączone do sprawozdań; partiom zobowiązanym przypomina się o obowiązku ich złożenia, systematycznie udzielane są w tych sprawach wyjaśnienia i informacje. Na początku 2018 r. Komisja dokonała wyboru 21 biegłych rewidentów, w celu zbadania informacji finansowych o otrzymanej subwencji i poniesionych z subwencji wydatkach 9 partii politycznych, a także sprawozdań o źródłach pozyskania środków finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania oraz o wydatkach poniesionych ze środków Funduszu Wyborczego 41 partii politycznych, które w 2017 r. posiadały rachunek Funduszu Wyborczego. Formalno-techniczne zadania związane z wyborem biegłych rewidentów oraz bieżącą współpracę z biegłymi w trakcie prowadzonych badań zapewniali pracownicy Krajowego Biura Wyborczego. Prowadzili ponadto niezależnie od badań biegłych rewidentów własne szczegółowe badanie wszystkich sprawozdań.

Podejmowane czynności mają na celu ustalenie, czy sprawozdanie sporządzone zostało zgodnie z właściwym wzorem określonym przez Ministra Finansów, czy zostało podpisane przez uprawnione osoby i czy złożone zostało z zachowaniem ustawowego terminu, czy do sprawozdania załączone zostały dokumenty określone w odpowiednim rozporządzeniu Ministra Finansów, a także czy wypełnione zostały wszystkie pozycje sprawozdania, a wpisane w nich kwoty zgadzają się pod względem arytmetycznym. Szczegółowej kontroli merytorycznej podlega także dokumentacja złożona przez partie polityczne, w celu ustalenia zgodności z prawem prowadzonej przez nie gospodarki finansowej.

4. Nadzór nad rejestrem wyborców

Państwowa Komisja Wyborcza sprawuje systematyczny nadzór nad prowadzeniem i aktualizowaniem przez gminy stałego rejestru wyborców. Rejestr jest prowadzony w każdej gminie i obejmuje osoby stale zamieszkałe na obszarze gminy, którym przysługuje prawo wybierania. Służy do sporządzania spisów wyborców w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, wyborach do Parlamentu Europejskiego, wyborach samorządowych oraz spisów osób uprawnionych do udziału w referendach ogólnokrajowych i lokalnych. Można być wpisanym tylko w jednym rejestrze wyborców. Rejestr jest prowadzony w 2 częściach: część A – obejmuje obywateli polskich, część B – obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, stale zamieszkałych na obszarze gminy i uprawnionych do korzystania z praw wyborczych w Rzeczypospolitej Polskiej.

Wyborcy będący obywatelami polskimi zameldowani na obszarze gminy na pobyt stały są wpisywani do rejestru wyborców z urzędu, wyborcy zamieszkujący bez zameldowania lub pod innym adresem niż adres zameldowania oraz wyborcy nigdzie niezamieszkali a przebywający stale w gminie są wpisywani do rejestru na wniosek zainteresowanego. Na swój wniosek wpisywani są do rejestru obywatele Unii Europejskiej niebędący obywatelami polskimi. Dane z rejestru

są zamieszczone na stronie internetowej www.pkw.gov.pl; obejmują ogólną liczbę wyborców, w tym wyborców ujętych z urzędu oraz wpisanych na własny wniosek z wyodrębnieniem wyborców – obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej. Na koniec 2018 r. w rejestrze wyborców na obszarze całego kraju było ujętych 30.036.307 osób, w tym 29.715.387 osoby wpisane z urzędu i 320.920 osób wpisanych na własny wniosek, z tego 2.074 osoby – obywatele państw Unii Europejskiej niebędący obywatelami polskimi wpisani na własny wniosek w celu udziału w wyborach na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Dane z rejestru według powiatów i gmin są dostępne na stronach internetowych delegatur Krajowego Biura Wyborczego. Delegatury Krajowego Biura Wyborczego prowadzą systematyczną kontrolę prawidłowości rejestrów i ich aktualizacji, zapewniają pomoc w tych sprawach, udzielają gminom wskazań i zaleceń, prowadzą szkolenia z pracownikami prowadzącymi te sprawy. W 2018 r. przeprowadzono w gminach 437 kontroli rejestru wyborców i spisu wyborców. Ich wyniki dają ogólnie pozytywną ocenę prowadzenia rejestru i sporządzania spisów wyborców. Stwierdzone uchybienia nie są liczne i dotyczą m.in. niekompletnej dokumentacji i danych w rejestrze, opóźnień w aktualizacji rejestru. Stwierdzono jednostkowe przykłady niekompatybilności programów prowadzenia rejestru wyborców z aplikacją Źródło udostępniającą dane z rejestru PESEL. Kwestie te, w wyniku kontroli były na bieżąco wyjaśniane, a gminy zobowiązane były do usunięcia nieprawidłowości. Ponadto delegatura w Chełmie zwróciła uwagę na problem zmniejszającej się liczby wyborców (wyludnienie regionu), co powoduje przekroczenie norm przedstawicielstwa w okręgach wyborczych. Delegatury w Poznaniu, w Piotrkowie Trybunalskim, w Legnicy oraz w Siedlcach zwróciły uwagę, że systemy informatyczne przesyłają niepełne lub nieaktualne dane z aplikacji Źródło do gminnych systemów obsługujących rejestr wyborców, co powoduje błędy oraz wymaga zrobienia korekty „ręcznej”. Błędy zostały poprawione, a gminom wydano zlecenia zaktualizowania systemów informatycznych. Dodatkowo delegatura w Piotrkowie Trybunalskim przedstawiła postulat jednej z gmin, dotyczący nałożenia na obywatela obowiązku zgłaszania

faktu wymeldowania, w celu zwiększenia przepływu informacji między urzędami, w przypadku zmiany miejsca zameldowania wyborcy. Ponadto na terenie delegatury w Częstochowie, Legnicy, Olsztynie i Ostrołęce przeprowadzono instruktaże (szkolenia) dotyczące prowadzenia rejestru dla pracowników gminy (w tym nowych pracowników).

W związku z wyborami do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw i rad dzielnic m.st. Warszawy oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast zarządzonymi na dzień 21 października 2018 r., ramach sprawowanego nadzoru, niektóre delegatury sprawdzały prawidłowość sporządzania spisów wyborców w związku z zarządzonymi wyborami samorządowymi.

Delegatura w Piotrkowie Trybunalskim, w związku z doniesieniami, iż w dwóch gminach może dochodzić do nieuzasadnionego dopisywania wyborców do rejestru wyborców, przeprowadziła w tych jednostkach kontrole. Przeprowadzone kontrole nie wykazały nieprawidłowości. Komisarz Wyborczy w Koninie I wniósł dwie reklamacje w sprawie nieprawidłowości w rejestrze wyborców. W rezultacie przeprowadzonego postępowania administracyjnego, a następnie sądowego obie reklamacje zostały uwzględnione, dokonano skreślenia wyborców ze stałego rejestru wyborców. Ponadto delegatury wskazywały wielokrotnie przypadki przekroczenia obowiązującego w 2018 r. 3 dniowego terminu na wydanie decyzji o wpisaniu lub odmowie wpisania wyborcy do stałego rejestru wyborców. Sygnalizowały także nieliczne przypadki braku pouczenia czy braku udokumentowania stałego zamieszkania wyborcy na terenie gminy. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości delegatury informowały gminy o uchybieniach oraz wzywały do usunięcia błędów w określonym terminie.

6. Rejestr korzyści

Zgodnie z przepisami ustawy o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne Państwowa Komisja Wyborcza i - w określonym przez Komisję zakresie - komisarze wyborczy, prowadzą Rejestr Korzyści. Do Państwowej Komisji Wyborczej informacje

o uzyskanych korzyściach zgłaszają członkowie Rady Ministrów, sekretarze i podsekretarze stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów i ministerstwach, kierownicy urzędów centralnych, wojewodowie i wicewojewodowie. Odpowiednio do właściwych terytorialnie komisarzy wyborczych zgłoszenia korzyści dokonują marszałkowie i wicemarszałkowie województw, członkowie zarządów, sekretarze i skarbnicy województw; starostowie, członkowie zarządów, sekretarze i skarbnicy powiatów; wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast oraz ich zastępcy, sekretarze i skarbnicy gmin. Zakres informacji objętych obowiązkiem zgłoszenia do Rejestru Korzyści jest określony w ustawie i dotyczy osób pełniących funkcje publiczne i ich współmałżonków. Informacje w Rejestrze są na bieżąco aktualizowane. Rejestr jest jawny, prowadzony elektronicznie i dostępny pod adresem: <http://rk.pkw.gov.pl/>.

Od stycznia 2018 r. do 31 października 2018 r. do Krajowego Biura Wyborczego wpłynęły 984 deklaracje zawierające informacje o uzyskanych korzyściach.

7. Wykaz osób, wobec których sąd stwierdził, że złożyły nieprawdziwe oświadczenie lustracyjne

Zgodnie z art. 21i ustawy z dnia 18 października 2006 r. – o ujawnianiu informacji o dokumentach organów państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. z 2019 r. poz. 430, 447 oraz 534) prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające fakt złożenia rzez osobę lustrowaną niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego prezes sądu niezwłocznie przesyła do Państwowej Komisji Wyborczej. Państwowa Komisja Wyborcza prowadzi wykaz osób, wobec których wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, o którym mowa w art. 21a ust. 2a ustawy lustracyjnej, a także udostępnia dane tych osób komisjom wyborczym rejestrującym listy kandydatów i kandydatów (art. 160 § 1 pkt 2a wprowadzony ustawą z 15.06.2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks wyborczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1349)).

W 2018 r. w wykazie ujęto 167 osób, wobec których zostało wydane prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności z powyższej przyczyny.

8. *Rozwój informatycznego systemu wyborczego*

W związku ze zmianami prawa wyborczego, w drugim kwartale 2018 r. zaistniała konieczność przygotowania nowych modułów w celu dostosowania funkcjonalności systemu „Wsparcie Organów Wyborczych” (WOW) do obowiązujących przepisów prawa oraz dla sprawnego i rzetelnego przeprowadzenia wyborów samorządowych.

W okresie od stycznia do kwietnia 2018 r. system WOW przygotowany przez Krajowe Biuro Wyborcze wykorzystano dodatkowo w 97 akcjach wyborczych w trakcie kadencji.

Przed wyborami samorządowymi w 2018 r., po pozytywnym przejściu testów integracyjnych i przekazaniu do użytkowania nowych modułów systemu WOW, Krajowe Biuro Wyborcze przeprowadziło dwa ogólnopolskie testy systemu. Potwierdziły one właściwe przygotowanie oprogramowania w stosunku do przyjętych założeń oraz pozwoliły na weryfikację przygotowania zmodernizowanej infrastruktury teleinformatycznej. Nie stwierdzono problemów wydajnościowych.

Na koniec 2018 r. kod źródłowy systemu WOW to niemalże 1300 plików mających w sumie około 180 tysięcy istotnych wierszy. Stale pracuje nad nim zespół programistów, ekspertów, analityków, kluczowych użytkowników, testerów, administratorów.

Dodatkowo należy wskazać, iż odpowiednie przygotowanie kluczowej infrastruktury teleinformatycznej Krajowego Biura Wyborczego, tj. implementacja rozwiązań sprzętowych, programowych i organizacyjnych mających na celu zapewnienie wyższego poziomu jej niezawodności, wysoki stopień sprawności działania obwodowych komisji wyborczych, komisarzy wyborczych i pełnomocników ds. informatyki pozwoliły na sprawne i rzetelne przeprowadzenie wyborów samorządowych w roku 2018.

9. Działalność informacyjno-edukacyjna.

1. Kontynuując działania edukacyjne w zakresie upowszechniania wiedzy na temat prawa wyborczego wśród uczniów szkół średnich Państwowa Komisja Wyborcza oraz Krajowe Biuro Wyborcze postanowiły przeprowadzić II edycję Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy o Prawie Wyborczym „Wybieram wybory”. 31 stycznia 2018 r. minął termin nadsyłania prac przez uczestników wojewódzkiego etapu Konkursu. Uczniowie wybierali jeden z trzech tematów: „Istota i funkcje samorządu terytorialnego a system wyborczy (większościowy czy proporcjonalny)”, „Wybory do organów samorządu terytorialnego w II Rzeczypospolitej” lub „Udział władzy sądowniczej w organizacji i przeprowadzaniu wyborów do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz wyborów wójtów (burmistrzów, prezydentów miast)”.

Do drugiego (wojewódzkiego) etapu II Edycji Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy o Prawie Wyborczym „Wybieram Wybory” zakwalifikowało się 434 uczniów. Do delegatur Krajowego Biura Wyborczego wpłynęły prace konkursowe od 319 uczestników. Prace oceniane były przez komisarzy wyborczych i dyrektorów delegatur Krajowego Biura Wyborczego, którzy wyłonili finalistów konkursu. Wyniki wojewódzkiego etapu zostały ogłoszone 15 lutego 2018 r. Autorzy trzech najlepszych prac w etapie wojewódzkim w każdym województwie otrzymali nagrody rzeczowe.

Do ogólnopolskiego (finałowego) etapu konkursu zakwalifikowało się 21 uczniów z 16 województw. Finaliści spotkali się 15 marca 2018 r. z Państwową Komisją Wyborczą. Podczas finału uczestnicy konkursu odpowiadali na trzy losowo wybrane pytania ze znajomości zagadnień dotyczących wyborów samorządowych zawartych w Kodeksie wyborczym. Uczestników etapu finałowego obowiązywała znajomość znowelizowanego Kodeksu wyborczego, który wszedł w życie 31 stycznia 2018 r. Członkowie Państwowej Komisji Wyborczej oceniali poprawność merytoryczną, staranność wypowiedzi i użytej argumentacji oraz umiejętności retoryczne uczestników.

Laureaci konkursu na szczeblu ogólnopolskim otrzymali nagrody pieniężne – za pierwsze miejsce 1300, za drugie – 800, a za trzecie – 600 złotych. Nagrody w wysokości 600 zł otrzymali też opiekunowie laureatów.

2. Krajowe Biuro Wyborcze w 2018 r. prowadziło szeroką akcję informacyjną na temat realizacji praw wyborczych i poszczególnych czynności wyborczych w związku z wyborami samorządowymi w 2018 r. Mając na uwadze rozwój nowych technologii i dostępne w dobie Internetu kanały przekazywania informacji zrealizowano serię spotów, które w przystępny sposób przybliżyły wyborcom tematykę wyborów samorządowych.

Spoty były publikowane we wszystkich serwisach internetowych Państwowej Komisji Wyborczej (pkw.gov.pl, wybieramwybory.pl, wybory2018.pkw.gov.pl) oraz na profilach Państwowej Komisji Wyborczej w mediach społecznościowych (Facebook - PKW, Facebook - Wybieram Wybory, Twitter, YouTube).

Spoty były również emitowane przez nadawcę publicznego – TVP S.A. – na antenach: TVP1, TVP2, TVP INFO, TVP 3, TVP Historia, TVP Seriale i TVP HD.

W 2018 r. zostało wyprodukowanych 19 spotów informacyjnych o tematyce wyborczej:

- 1) Jak zostać kandydatem?
- 2) Kto przeprowadza wybory samorządowe?
- 3) Sprawdź, czy jesteś w rejestrze wyborców.
- 4) Uprawnienia osób niepełnosprawnych.
- 5) Głosowanie przez pełnomocnika.
- 6) Uprawnieni do głosowania.
- 7) Kogo wybieramy? Gmina.
- 8) Kogo wybieramy? Powiat.
- 9) Kogo wybieramy? Województwo.
- 10) Skąd wiadomo, jakie są wyniki wyborów?
- 11) Jak przeliczane są głosy na mandaty? Cz. 1.
- 12) Jak przeliczane są głosy na mandaty? Cz. 2.

- 13) Jak zgłaszać nieprawidłowości?
- 14) System informatyczny.
- 15) Jak oddać głos? I tura
- 16) Cisza wyborcza.
- 17) Co zrobić, aby zagłosować?
- 18) Mężowie zaufania i obserwatorzy społeczni.
- 19) Jak oddać głos? II tura.

Z myślą o wyborcach niepełnosprawnych spoty były prezentowane również w wersji z tłumaczeniem na język polski migowy.

Zwiększona liczba kanałów, za pośrednictwem których Państwowa Komisja Wyborcza i Krajowe Biuro Wyborcze przekazywało wyborcom informacje o wyborach, dawała szansę na dotarcie ich do większej liczby wyborców, zarówno tych korzystających głównie, bądź wyłącznie, z Internetu, jak również odbiorców telewizji publicznej.

W ramach działań informacyjnych i edukacyjnych Krajowe Biuro Wyborcze na bieżąco publikowało liczne i różnorodne materiały na stronach internetowych Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego: www.pkw.gov.pl, wybory2018.pkw.gov.pl, wybieramwybory.pl, a także na profilach PKW i KBW w mediach społecznościowych (Facebook, Twitter). W okresie związanym bezpośrednio z wyborami samorządowymi PKW i KBW zapewniły bieżący dostęp do informacji na temat przygotowań do wyborów, jak również przebiegu głosowania i liczenia głosów w ramach tzw. Studia Wyborczego. Funkcjonowało ono w dniach 19 października - 5 listopada 2018 r., a zatem zarówno podczas I, jak i II tury wyborów. Łącznie w ramach tzw. Studia Wyborczego odbyło się 16 konferencji prasowych.

Od początku do końca 2018 r. monitoring mediów wykazał 322 492 publikacje w prasie, radiu, telewizji i Internecie na temat Państwowej Komisji Wyborczej, Krajowego Biura Wyborczego, wyborów samorządowych, wyborów uzupełniających, referendów i zmian w Kodeksie wyborczym. Najwięcej publikacji dotyczyło wyborów samorządowych i uzupełniających (65,5%), a w dalszej

kolejności PKW i KBW (16,9%). Wzmoczone zainteresowanie mediów tematyką wyborczą można było zaobserwować w okresie od sierpnia do listopada 2018 r. Wydzwięk publikacji dotyczących PKW i KBW został w znacznym stopniu oceniony przez firmę zewnętrzną jako neutralny (96,81%). Podobnie oceniono publikacje dotyczące referendum (97,84%), Kodeksu wyborczego (99,10%) oraz wyborów samorządowych i uzupełniających (99,15%).

Statystykę odwiedzin na stronach internetowych oraz serwisach społecznościowych prowadzonych przez Państwową Komisję Wyborczą i Krajowe Biuro Wyborcze przedstawia poniższa tabela:

Serwis	Łączna ilość wyświetleń w 2018 r.
Strona internetowa: pkw.gov.pl	4 178 712
Strona internetowa: wybory2018.pkw.gov.pl	7 673 587
Strona internetowa: wybieramwybory.pl	139 624
Strona internetowa: parlament2015.pkw.gov.pl	118 967
Strona internetowa: prezydent2015.pkw.gov.pl	26 235
Strona internetowa: referendum2015.pkw.gov.pl	11 737
Strona internetowa: samorząd2014.pkw.gov.pl	311 715
Profil Państwowej Komisji Wyborczej na portalu Facebook (polubienia na dzień 31.12.2018 r.)	5 887
Facebook „WybieramWybory” (polubienia na dzień 31.12.2018 r.)	1 494

Tweeter Państwowej Komisji Wyborczej	1 193 800
Kanał Youtube Państwowej Komisji Wyborczej	300 089
Suma	13 961 847

Zgodnie z powyższym zestawieniem strony poświęcone tematyce wyborów, prowadzone pod patronatem Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego zostały odwiedzone przez Internautów łącznie niemal 14 milionów razy.

W 2018 r. Krajowe Biuro Wyborcze udzieliło niemal 4.000 odpowiedzi na pytania zgłoszone na piśmie i za pośrednictwem poczty elektronicznej.

III. Współdziałanie i wymiana doświadczeń

Państwowa Komisja Wyborcza i Krajowe Biuro Wyborcze systematycznie uczestniczą w różnych wydarzeniach związanych z problematyką wyborczą, podejmują własne inicjatywy i współdziałają z różnymi podmiotami w ramach ich działalności. Uzyskane opinie, spostrzeżenia i postulaty są analizowane i wykorzystywane jako materiał źródłowy do ocen stosowania prawa wyborczego oraz formułowania wniosków w zakresie jego usprawnienia. W szczególności w pierwszym kwartale 2018 r. przedstawiona została Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałkom Sejmu i Senatu oraz Prezesowi Rady Ministrów informacja o realizacji przepisów Kodeksu wyborczego wraz z propozycjami ich zmian.

Państwowa Komisja Wyborcza odpowiednio do sygnalizowanych jej potrzeb bierze udział w różnych formach i zakresie, w pracach prowadzonych w Sejmie i Senacie oraz inicjatywach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej dotyczących przepisów prawa wyborczego.

1. Państwowa Komisja Wyborcza przywiązuje dużą wagę do upowszechniania w różnych formach wiedzy o prawie wyborczym, jego instytucjach i rozwiązaniach,

uznając działalność w tym zakresie za stałe zadanie Komisji i Krajowego Biura Wyborczego nie tylko w czasie wyborów, ale też w czasie niewyborczym:

- Znaczące forum wymiany doświadczeń stanowią coroczne obchody Światowego Dnia Wyborów, odbywające się w każdy pierwszy czwartek lutego. Celem Światowego Dnia Wyborów jest zarówno edukowanie o historii wyborów, jak i informowanie społeczeństwa o nowych osiągnięciach i wyzwaniach związanych z różnymi typami systemów głosowania. Inicjatorzy obchodów zwracają także uwagę parlamentów, rządów, polityków i światowych przywódców na znaczenie ich wiodącej roli, jaką odgrywają w promowaniu kultury demokracji i wysokiego poziomu uczestnictwa w wyborach. Światowy Dzień Wyborów to także okazja do promocji prawa do głosowania wśród młodych ludzi, zwłaszcza tych, którzy w najbliższym czasie będą głosować po raz pierwszy.

Obchody Światowego Dnia Wyborów w 2018 r. zostały zorganizowane przez Centrum Studiów Wyborczych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W ramach obchodów CSW zorganizowało konferencję naukową.

Państwową Komisję Wyborczą reprezentowali sędzia Sylwester Marciniak – zastępca przewodniczącego, sędzia Krzysztof Strzelczyk oraz Beata Tokaj – ówczesny sekretarz PKW i zarazem Szef Krajowego Biura Wyborczego. Obecni byli również Prezydent Miasta Torunia Michał Zaleski, liczne grono komisarzy wyborczych (z Bydgoszczy, Kielc, Krakowa, Łodzi i Torunia) oraz dyrektorów delegatur KBW (z Bydgoszczy, Gdańska, Kielc, Krakowa, Łodzi, Olsztyna, Płocka, Torunia, Warszawy, Włocławka);

- 14 marca 2018 r. Dyrektor Zespołu Kontroli Finansowania Partii Politycznych i Kampanii Wyborczych Krzysztof Lorentz wygłosił wykład pt. „Wybory i ich organizacja. Punkty stałe i zmiany” dla słuchaczy Specjalistycznego Uniwersytetu Trzeciego Wieku, prowadzonego przez Fundację „Emeryt”. Wykład był poświęcony znaczeniu wyborów i ich funkcjom oraz prawu wyborczemu i jego zmianom;
- 20 marca 2018 r. Dyrektor Krzysztof Lorentz wygłosił wykład poświęcony polskiemu prawu wyborczemu dla studentów Wydziału Nauk Politycznych

i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego w ramach przedmiotu „System polityczny RP”.

2. W 2018 r. członkowie Państwowej Komisji Wyborczej oraz kierownictwo Krajowego Biura Wyborczego odbyli bardzo wiele spotkań w ramach przygotowań do wyborów samorządowych. I tak:

- 16 stycznia Dyrektor Krzysztof Lorentz wziął udział w posiedzeniu Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich, gdzie omawiano budżet Krajowego Biura Wyborczego;
- 6 lutego ówczesny Szef KBW Beata Tokaj uczestniczyła w posiedzeniu Parlamentarnej Zespołu ds. Obrony Polskiej Samorządności, podczas którego dyskutowano m.in. na temat wyborów samorządowych;
- 13 marca Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej - Wojciech Hermeliński, Zastępca Przewodniczącego Sylwester Marciniak oraz Szef KBW Magdalena Pietrzak spotkali się z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji Joachimem Brudzińskim w sprawie powołania komisarzy wyborczych;
- 14 marca w Warszawie odbyło się spotkanie nowo powołanego Szefa Krajowego Biura Wyborczego Magdaleny Pietrzak z dyrektorami delegatur KBW. Omawiano sprawy związane z jesiennymi wyborami samorządowymi, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki związanej z powoływaniem urzędników wyborczych. Dyrektorzy mieli szereg pytań, wątpliwości i postulatów. Magdalena Pietrzak zwróciła się także do dyrektorów z apelem o ich osobisty wkład w propagowanie wiedzy nt. pracy urzędników wyborczych w celu zwiększenia zainteresowania potencjalnych kandydatów;
- 21 marca Szef KBW Magdalena Pietrzak wzięła udział w posiedzeniu Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, na którym omawiano m.in. informację dotyczącą stanu przygotowań do przeprowadzenia jesienią br. wyborów samorządowych, ze szczególnym uwzględnieniem działań KBW wynikających ze zmienionych przepisów ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy;

- Na zaproszenie przedstawicieli strony samorządowej Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego (KWRiST) Szef KBW Magdalena Pietrzak i Dyrektor Zespołu Prawnego i Organizacji Wyborów Lech Gajzler wzięli udział w posiedzeniach Zespołu ds. Ustrojowych KWRiST (27 marca) oraz Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego (28 marca). Podczas obu spotkań omawiano m.in. przygotowania do przeprowadzenia tegorocznych wyborów samorządowych;
- 6 kwietnia Szef KBW Magdalena Pietrzak odbyła spotkanie z Tomaszem Robaczyńskim – Podsekretarzem Stanu w Ministerstwie Finansów;
- 13 kwietnia Szef KBW Magdalena Pietrzak oraz Dyrektor Lech Gajzler odbyli spotkanie z przedstawicielami Unii Metropolii Polskich;
- 18 kwietnia w Warszawie odbyło się spotkanie, w którym udział wzięła Państwowa Komisja Wyborcza, Szef KBW Magdalena Pietrzak, komisarze wyborczy, dyrektorzy delegatur i zespołów Krajowego Biura Wyborczego. Podsumowano na nim kwestie związane z powoływaniem urzędników wyborczych. Dyskutowano na temat harmonogramu prac nad modyfikacją programu Wsparcie Organów Wyborczych oraz na temat szkoleń dla urzędników wyborczych i kalendarza wyborczego oraz innych zagadnień związanych z organizacją wyborów samorządowych w 2018 r.;
- 25 kwietnia miało miejsce posiedzenie Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu z udziałem Szefa KBW Magdaleny Pietrzak i Dyrektora Lecha Gajzlera;
- 8 maja Przewodniczący PKW Wojciech Hermeliński odbył spotkanie z Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej Andrzejem Dudą;
- 15 maja odbyło się kolejne spotkanie Szefa KBW Magdaleny Pietrzak z przedstawicielami Unii Metropolii Polskich;
- 22 maja odbyło się posiedzenie wspólne Zespołu ds. Administracji Publicznej i Bezpieczeństwa Obywateli i Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego z udziałem Szefa KBW Magdaleny Pietrzak i Dyrektora Lecha Gajzlera;

- 30 maja odbyło się posiedzenie Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego z udziałem Szefa KBW Magdaleny Pietrzak i Dyrektora Lecha Gajzlera;
- 5 czerwca odbyło się posiedzenie Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z udziałem Przewodniczącego PKW Wojciecha Hermelińskiego i Szefa KBW Magdaleny Pietrzak;
- 6 czerwca miała miejsce narada Szefa KBW Magdaleny Pietrzak z dyrektorami delegatur i zespołów KBW;
- 25 czerwca odbyło się posiedzenie Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu z udziałem Szefa KBW Magdaleny Pietrzak i Dyrektora Lecha Gajzlera;
- 26 czerwca odbyło się posiedzenie Komisji Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej z udziałem Zastępcy Przewodniczącego PKW Sylwestra Marciniaka, Szefa KBW Magdaleny Pietrzak oraz Dyrektora Lecha Gajzlera;
- 5 lipca Szef KBW Magdalena Pietrzak odbyła spotkanie z samorządami zrzeszonymi w Związku Gmin Warmińsko-Mazurskich. Głównym tematem spotkania były przygotowania do wyborów samorządowych w 2018 r. Podczas spotkania poruszono kwestie zadań urzędników wyborczych szczególnie w zakresie przygotowania i nadzoru pod kierownictwem komisarza wyborczego nad przebiegiem wyborów w obwodowych komisjach wyborczych, organizowanie i prowadzenie szkoleń dla członków obwodowych komisji wyborczych czy zapewnienie dostarczenia kart do głosowania właściwym komisjom wyborczym. Szef KBW wskazała, iż w celu realizacji wspomnianych zadań urzędnicy wyborczy współdziałają z organami wyborczymi oraz innymi podmiotami, a przede wszystkim z gminami. Szef KBW przybliżyła status urzędnika wyborczego, jego zadania, kadencję, warunki jakie powinien spełniać kandydat do tej funkcji;
- 10 lipca w siedzibie KBW odbyło się drugie już spotkanie z przedstawicielami Fundacji Instytutu Rozwoju Regionalnego, zajmującej się monitoringiem wdrażania postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. W ramach

monitoringu wdrażania postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, oprócz konsultacji społecznych, odbyły się badania metodą „Tajemniczy klient”; Wykazały one otwartość Krajowego Biura Wyborczego na „niestandardowe” potrzeby osób z niepełnosprawnościami, związane z wybranymi alternatywnymi formami komunikacji – zauważyli przedstawiciele Fundacji Instytut Rozwoju Regionalnego, która wraz z Polskim Związkiem Głuchych i Polskim Stowarzyszeniem na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną realizuje projekt pn. „Administracja centralna na rzecz Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami. Monitoring wdrażania”. Badania wykazały też, że Krajowe Biuro Wyborcze jest instytucją dobrze dostosowaną do potrzeb osób z niektórymi niepełnosprawnościami (wzroku, słuchu, ruchu). W trakcie spotkania przedstawiciele Krajowego Biura Wyborczego i Fundacji Instytut Rozwoju Regionalnego zostały omówione nie tylko dotychczasowe osiągnięcia KBW, ale także zadania do zrealizowania. Wśród tych ostatnich znalazło się dostosowanie informacji do potrzeb osób z niepełnosprawnością intelektualną. W praktyce oznacza to stosowanie języka łatwego w odbiorze dla takich osób.

- 12 lipca odbyła się kolejna narada Szefa KBW Magdaleny Pietrzak z dyrektorami delegatur i zespołów KBW. Spotkanie dotyczyło przygotowania do wyborów samorządowych. Podczas narady zostały omówione m.in. kwestie związane ze szkoleniem urzędników wyborczych oraz członków obwodowych i terytorialnych komisji wyborczych, zawieranie porozumień wyborczych z gminami, jak również sprawy dotyczące samego przebiegu głosowania;
- 17 lipca Szef KBW Magdalena Pietrzak uczestniczyła w posiedzeniu Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego. Podczas wtorkowego posiedzenia Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego Szef KBW Magdalena Pietrzak przedstawiła informację na temat przygotowań do przeprowadzenia wyborów samorządowych jesienią br. Szef KBW Magdalena Pietrzak przypomniała też o zbliżającym się wejściu w życie przepisów nowelizujących Kodeks wyborczy. Nowelizacja, oprócz fakultatywności porozumień zawieranych z gminami, zakłada

m.in. skrócenie procedury sądowoadministracyjnej w sprawach skarg na uchwały Państwowej Komisji Wyborczej dotyczących podziału na okręgi wyborcze, zniesienie obowiązku transmisji z lokalu wyborczego czy rozszerzenie kręgu osób, które mogą pełnić funkcję urzędnika wyborczego.

Szef KBW Magdalena Pietrzak poinformowała też samorządowców o stanie prac nad nowelizacją Kodeksu wyborczego, związanej z wyborami do Parlamentu Europejskiego, procedowaną obecnie przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej;

- 28 sierpnia odbyło się kolejne posiedzenie Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego z udziałem Szefa KBW Magdaleny Pietrzak i Dyrektora Lecha Gajzlera. W trakcie posiedzenia Szef KBW Magdalena Pietrzak przedstawiła informację na temat stanu przygotowań do przeprowadzenia wyborów samorządowych.
3. Poza spotkaniami poruszającymi tematy związane z organizacją wyborów, w 2018 r. miało miejsce wiele spotkań mających na celu upowszechnianie wiedzy na temat prawa wyborczego i zwiększanie świadomości obywateli w zakresie ich uczestnictwa w wyborach, w tym:
- 27 lipca na łamach Dziennika Gazety Prawnej ukazała się rozmowa z Szefem KBW Magdaleną Pietrzak dotycząca wyborów samorządowych w tym głównie organizowania przez samorządy wyborów oraz ich współpracy z korpusem urzędników wyborczych. (https://pkw.gov.pl/792_Informacje_prasowe/16/26118_Szef_KBW_dla_Dziennika_Gazety_Prawnej);
 - 14 sierpnia odbył się briefing prasowy Przewodniczącego PKW Wojciecha Hermelińskiego. Tematem spotkania z dziennikarzami ogólnopolskich mediów – w związku z zarządzeniem przez Prezesa Rady Ministrów wyborów do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw i rad dzielnic m.st. Warszawy oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast – było omówienie kalendarza wyborczego oraz zasad prawa wyborczego;
 - 16 sierpnia Przewodniczący PKW Wojciech Hermeliński uczestniczył w audycji Rozmowa Dnia na antenie radiowej Jedyńki. Główne tematy rozmowy to rejestracja

komitetów wyborczych, kampania wyborcza, podział gmin na okręgi, kwestie związane z ochroną danych osobowych, wybór pomiędzy książeczką i płachtą, system informatyczny do obsługi wyborów, działania kandydatów w okresie tzw. prekampanii wyborczej.

- 20 sierpnia Dyrektor Krzysztof Lorentz, wyjaśnił w "Wydarzeniach" telewizji Polsat, kiedy można uruchomić środki na kampanię wyborczą;
- 27 sierpnia został zorganizowany kolejny briefing prasowy Przewodniczącego PKW Wojciecha Hermelińskiego. Spotkanie z dziennikarzami mediów ogólnopolskich dotyczyło m.in. podsumowania procesu rejestracji komitetów wyborczych w związku z wyborami samorządowymi;
- 6 września Szef KBW Magdalena Pietrzak udzieliła wywiadu dla serwisu Prawo.pl. Rozmowa była poświęcona zbliżającym się wyborom samorządowym;
- 7 września Przewodniczący PKW Wojciech Hermeliński wziął udział w programie „O co chodzi?” na antenie TVP INFO;
- 13 września Przewodniczący PKW Wojciech Hermeliński uczestniczył w programie („na żywo”) „Polska w kawałkach” red. Grzegorza Jankowskiego. Tematem rozmowy były m.in. zmiany w Kodeksie wyborczym i stan przygotowań do wyborów.
- W dniach 19-20 września na zaproszenie Akademii Telewizyjnej przy Telewizji Polskiej S.A. przedstawiciele KBW (Dyrektor Krzysztof Lorentz, Tomasz Gąsior – Główny Specjalista w Zespole Kontroli Finansowania Partii Politycznych i Kampanii Wyborczych oraz Wojciech Dąbrówka – rzecznik prasowy) przeprowadzili szkolenia dla dwóch grup wydawców programów informacyjnych i publicystycznych. Celem szkolenia było przybliżenie przepisów prawa wyborczego z uwzględnieniem uchwalonych w ostatnich kilku latach nowelizacji, w tym z wykorzystaniem case studies, jak również omówienie przyjętej polityki informacyjnej oraz zasad efektywnej współpracy z mediami;
- 26 września odbyła się konferencja prasowa, podczas której Państwowa Komisja Wyborcza przyznała w drodze publicznego losowania jednolite numery dla list kandydatów komitetów wyborczych, które zarejestrowały listy kandydatów

conajmniej w połowie okręgów w wyborach do wszystkich sejmików województw i przynajmniej jedną listę do każdego sejmiku. PKW i KBW zapewniły transmisję konferencji we własnych kanałach w mediach społecznościowych, jak również udostępniły sygnał transmisji wszystkim zainteresowanym redakcjom prasowym, radiowym, telewizyjnym i internetowym;

- 2 października Przewodniczący PKW Wojciech Hermeliński gościł w audycji „Puls Trójki” u red. Beaty Michniewicz. Rozmowa dotyczyła m.in. zasad i przebiegu kampanii wyborczej;
- 3 października Przewodniczący PKW Wojciech Hermeliński wziął udział w programie „na żywo” – „Rozmowa Piaseckiego”;
- 17 października Szef KBW Pani Magdalena Pietrzak udzieliła wywiadów w porannych pasmach informacyjnych najczęściej oglądanych stacji telewizyjnych: TVN24, Polsat News oraz TVP INFO. Rozmowy w studiu „na żywo” dotyczyły zasad prawa wyborczego oraz stanu przygotowań do wyborów;
- 18 października w popołudniowo-wieczornym paśmie informacyjno-publicystycznym Nova TV na temat przygotowań do wyborów oraz przepisów prawa wyborczego z red. Markiem Czyżem rozmawiał Wojciech Dąbrówka – rzecznik prasowy;
- 19 października Przewodniczący PKW Wojciech Hermeliński udzielił wywiadów „na żywo” w porannych programach publicystycznych radiowej Trójki, portalu Onet.pl oraz telewizji Polsat News.

4. W związku ze zbliżającymi się wyborami samorządowymi 19 października o godz. 15.00 rozpoczął się cykl konferencji prasowych poświęconych wyborom samorządowym w ramach tzw. Studia Wyborczego. Kolejne konferencje prasowe z udziałem Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego odbyły się 21 października (o godz. 10.00, 13.30, 18.30 oraz 21.30). Szczegółowy harmonogram konferencji znajduje się na stronie:

https://pkw.gov.pl/792_Informacje_prasowe/10/30207_Studio_Wyborcze_cykl_konferencji_prasowych. Relacje z tych konferencji dostępne są pod adresem: https://pkw.gov.pl/337_Informacje.

Państwowa Komisja Wyborcza sukcesywnie podawała częściowe, nieoficjalne wyniki wyborów samorządowych. Oficjalne wyniki zostały podane do publicznej wiadomości 24 października.

5. W okresie po podaniu oficjalnych wyników wyborów, które odbyły się 21 października 2018 r. miały miejsca spotkania podsumowujące pierwszą turę wyborów oraz przybliżające kwestie związane z głosowaniem ponownym zarządzonym na 4 listopada 2018 r. I tak:

- 25 października gościem red. Jarosława Gugały w wieczornym wydaniu „Wydarzeń” na antenie Polsat News był Wojciech Dąbrówka – rzecznik prasowy. Tematem rozmowy było podsumowanie I tury wyborów samorządowych;
- 2 listopada rozpoczął się cykl konferencji prasowych poświęconych II turze wyborów samorządowych. Zakończyła go konferencja Państwowej Komisji Wyborczej, na której podano oficjalne wyniki II tury wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

6. Państwowa Komisja Wyborcza kontynuuje wymianę doświadczeń z organami wyborczymi innych krajów.

- W dniach 16-19 marca 2018 r. Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej Wojciech Hermeliński oraz Zastępca Przewodniczącego przebywali w Moskwie na zaproszenie Elli Pamfiłowej – Przewodniczącej Centralnej Komisji Wyborczej Federacji Rosyjskiej w związku z przeprowadzanymi 18 marca 2018 r. wyborami Prezydenta Federacji.

Przewodniczący i Zastępca Przewodniczącego PKW spotkali się 16 marca z Panem Władysławem Marciniakiem – Ambasadorem RP w Federacji Rosyjskiej oraz delegacją polskich parlamentarzystów przybyłych do Moskwy jako obserwatorzy wyborów prezydenckich. Łącznie wybory obserwowało ponad

1500 obserwatorów z różnych krajów świata, w tym prawie 200 przedstawicieli komisji wyborczych z wielu krajów Europy oraz Ameryki Południowej.

- 9 maja w odpowiedzi na prośbę Ambasady Senegal w Polsce przedstawiciele Krajowego Biura Wyborczego w składzie: Szef KBW Magdalena Pietrzak, Dyrektor Krzysztof Lorentz i Dorota Tulczyńska – Główny Specjalista w Zespole Prezydialnym spotkali się z przedstawicielami delegacji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Republiki Senegal. Goście zainteresowani byli przede wszystkim przepisami i zasadami dotyczącymi zbierania podpisów popierających zgłoszenia kandydatów w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach lokalnych, jak również metodom ich weryfikacji.

Zastępca Przewodniczącego
Państwowej Komisji Wyborczej

Wiesław Kozielowicz